

І.В. Клименко, здобувач
С.П. Ніколаєва, здобувач

Житомирський державний технологічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ОПЕРАТИВНОГО ЛІЗИНГУ

*Удосконалено організацію і методику бухгалтерського обліку операцій оперативного лізингу.
Визначено порядок калькулювання послуг оперативного лізингу.*

Ключові слова: лізинг, оперативний лізинг, бухгалтерський облік, калькулювання.

Постановка проблеми. Зростання попиту на послуги оперативного лізингу в економічній системі України обумовило зростання ролі та значення лізингових компаній в забезпеченні оновлення основних фондів провідних галузей національної економіки. Зокрема, сьогодні оперативний лізинг користується популярністю на підприємствах транспорту (авіакомпанії – повітряні судна (літаки), судноплавні компанії – морські та річкові судна (кораблі, яхти, лайнери), автотранспортні підприємства – легкові та вантажні автомобілі, підприємства залізничного транспорту – вагони, контейнери тощо).

За таких умов лізингові компанії повинні розширювати склад об'єктів та особливості надання лізингових послуг. Все це вимагає підвищення ефективності системи управління діяльністю лізинговими компаніями в частині операцій оперативного лізингу, що, в свою чергу, обумовлює розробку заходів щодо удосконалення системи бухгалтерського обліку таких операцій. Зокрема, сьогодні залишається невирішеними проблеми статусу об'єктів лізингу та їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку, порядок облікового відображення та відшкодування витрат на ремонт, об'єкта лізингу, операцій зі страхування об'єктів лізингу та нотаріального посвідчення договору оперативного лізингу.

Аналіз останніх досліджень. Окремі питання облікового відображення операцій фінансового лізингу в лізингових компаніях стали об'єктом дослідження таких вчених: П.Балтуса, А.Г. Барабаш, Бірман, Р.Брейлі, В.Бойко, Н.Н. Внукова, В.Д. Газман, І.С. Глушкова, В.А. Горемікіна, Н.Гришко, А.Г. Завгороднього, Н.П. Кондракова, І.А. Ламікіна, М.І. Лещенка, Луб'яницький, А.Левкович, С.Майєрс, Ж.Матука, В.І. Міщенко, В.В. Іванишина, Ю.І. Осадчого, О.Ольховикова, Н.А. Панічева, Л.Н. Прилуцького, В.С. Різник, П.Т. Саблука, Н.Г. Слав'янської, Ю.Сосюрка, А.М. Турило, Т.І. Топішка, Я.Б. Усенка, Г.Холодного, С.Шмідта, Х.-Й. Шпітлера. Проте у зв'язку з динамічними умовами економічного розвитку, сьогодні потребує перегляду ряд проблем облікового відображення операцій фінансового лізингу в лізингових компаніях.

Викладення основного матеріалу. Значне місце на ринку фінансових послуг, які мають інвестиційне значення, займають лізингові компанії. Особливо привабливими сьогодні стають їх послуги щодо оперативного лізингу. Зокрема, зростає кількість договорів оперативного лізингу транспортних засобів, сільськогосподарської техніки, спецтехніки тощо.

Договір операційного лізингу передбачає, що лізингодержувач зобов'язується використовувати майно строком, що не перевищує строк його амортизації з подальшим його поверненням лізингодавцю або ж викупом у власність. Продавцем майна може бути як третя особа, так і сам лізингоотримувач, який передає свої активи лізингодавцю з правом їх подальшої оренди для одержання додаткового фінансового ресурсу.

Порівняно з оформленням фінансового лізингу, операційний лізинг може виділятися наявністю цілого ряду особливостей: усі ризики, пов'язані з володінням і використанням майна в лізингу, лягають на лізингодавця (сюди включаються витрати з обслуговування, страхування майна); термін дії договору лізингу майна не може перевищувати строку його амортизації; операційний лізинг оформлюється з метою використання та повернення майна, в результаті воно часто передається лізингодавцем для повторної оренди з метою компенсації витрат на його придбання.

Основною відмінною рисою оперативного лізингу стає той факт, що ризики володіння майном в лізингу лягають, в даному випадку, на лізингодавця.

© І.В. Клименко, С.П. Ніколаєва, 2014 передбачає внесення в договір умов, які можуть переносити майнові ризики на лізингоотримувача.

У сучасних економічних умовах оперативний лізинг став однією з найбільш популярних послуг серед виробничих, сільськогосподарських та транспортних підприємств. Так, зокрема, в Україні оперативний лізинг використовується:

- в авіакомпаніях вагоме значення набуває формування парку літаків на основі оперативного лізингу. Так, зокрема «Зараз українським авіакомпаніям украй складно знаходити як внутрішні, так і кредитні ресурси для придбання літаків, – повідомив радник співголови голови наглядової ради «АероСвіту» з питань стратегії і розвитку флоту Євген Трескунов. – Тому оптимальним варіантом оновлення парку

найближчими роками залишається операційний лізинг». За його словами, формат постачання семи літаків B737-800 NG «АероСвіт» і Boeing повинні погодити до кінця липня, оскільки за 24 місяці до початку постачань виробник починає нести витрати на споруду судів. У березні 2007 р. компанія «АероСвіт» підписала контракт з Boeing на придбання 14 літаків Boeing 737-800 NG до 2015 року 7 літаків загальною вартістю 523 млн. дол. на момент операції мають бути поставлені в 2012 р. Право на інші сім бортів до 2015 р. було зарезервовано за компанією;

- *в сільському господарстві* зростає попит на оперативний лізинг сільськогосподарської техніки. Так, «Компанія AGCO GmbH» та лізингова компанія «ОТП Лізинг» в Україні підписали угоду про співробітництво, предметом якої є забезпечення фінансування продажів українських дистриб'юторів AGCO кінцевим клієнтам у сільськогосподарському секторі. Корпорація AGCO є світовим виробником та дистриб'ютором сільськогосподарської техніки і входить до списку найкращих світових компаній «Fortune 500». Діяльність AGCO на ринку України зосереджена на продажах та обслуговуванні техніки власних брендів «Challenger і Fendt».

Крім того, сьогодні на вітчизняному ринку існує багато інших лізингових компаній, які пропонують свої послуги та дають можливість лізингоотримувачу обрати різні варіанти умов договору про оперативний лізинг. Аналіз діяльності вітчизняних компаній на предмет умов оперативного лізингу представлено в таблиці 1.

Таким чином, ринок оперативного лізингу в Україні та й в світі є найбільш динамічним та багатофункціональним, адже забезпечує ряд галузей народного господарства. Лізингові компанії пропонують різноманітні умови надання фінансових послуг, які представлені в таблиці 1 та обумовлюються договорами оперативного лізингу. Кожна із зазначених в таблиці умов впливає на відображення лізингових операцій в системі бухгалтерського обліку лізингової компанії, адже обумовлює склад об'єктів бухгалтерського обліку, їх особливості, а також порядок відображення на рахунках. Тому, з метою визначення напрямів удосконалення системи бухгалтерського обліку операцій оперативного лізингу в лізингових компаніях та приведення її у відповідність до сучасних умов господарювання, обумовлених галузевою специфікою небанківських фінансових інститутів, обґрунтуємо порядок ідентифікації об'єктів бухгалтерського обліку, які задіяні в операції фінансового лізингу.

Перш ніж перейти до обґрунтування складу об'єктів, необхідно охарактеризувати етапи надання послуги оперативного лізингу. Так, основними етапами послуг оперативного лізингу є:

- *передача майна в оперативний лізинг*. Особливості даного етапу обумовлюються договором оперативного лізингу щодо об'єкта оперативного лізингу, його технологічних складових, а також порядку та термінів відвантаження даного об'єкта лізингоотримувачу;

- *використання об'єкта оперативного лізингу*. Порядок користування об'єктом лізингу міститься в положеннях договору оперативного лізингу та пов'язаний з такими операціями: складові суміжних послуг, які надає лізингова компанія щодо об'єкта лізингу; метод нарахування лізингових платежів; порядок проведення ремонтних робіт об'єкта лізингу та їх фінансування;

- *повернення об'єкта оперативного лізингу*. Договором оперативного лізингу обумовлюються строки повернення, порядок сплати останнього лізингового платежу та можливість придбання об'єкта лізингу.

Умови лізингу, які впливають на об'єкти обліку лізингової компанії

Компанія	Валюта фінансування	Ставка	Термін	Аванс	Лізингові платежі
ТОВ «ОТП Лізинг»	Мінімальна сума фінансування від 100 тис. доларів;	USD – 11 %, UAH - 21 %;	до 5 років, залежно від предмета лізингу	від 20 % – автотранспорт, 25 % – спецтехніка, 30 % – обладнання, 35 % – вагони;	щомісячні, щоквартальні, сезонний графік
Porsche Finance Group	долари США, євро	USD – 9,9 %, EUR – 10,9%	до 60 місяців	15 % від вартості	-
ВТБ Лізинг	<i>Енергетичне обладнання</i>				
	рос. руб., євро, дол.	-	за згодою сторін	від 10 до 30 %	Індивідуальний графік
	<i>Авіатехніка</i>				
	рос. руб., євро, дол.	-	до 10 років	від 0 до 30 %.	Індивідуальний графік
	<i>Залізничний транспорт</i>				
	рос. руб., євро, дол.	-	за згодою сторін	від 10 до 30 %	Індивідуальний графік
	<i>Обладнання для видобутку та розробки</i>				
	рос. руб., євро, дол.	-	24–84 міс.	від 10 %	Індивідуальний графік
	<i>Автотранспорт</i>				
	в залежності від виду автомобіля				
<i>Морські та річкові судна</i>					
від 100 млн. рос. руб.	-	до 10 років	від 0 до 30 %	Індивідуальний графік	
<i>Нерухомість</i>					
від 300 млн. рос. руб.	-	до 10 років	від 0 до 30 %	Індивідуальний графік	
Євро Лізинг	-	від 12 % в іноз. вал., від 22 % – в грн.	від 1 до 5 років	від 20 %	Аннуїтет, класичний зі зменшу-ючим залишком, сезонний
VAB Group	-	-	до 5-ти років	від 25 %	
Райффайзен Лізинг Аваль	-	-	до 5 років	від 30 %;	Гнучкий графік
УКІО БАНК ЛІЗИНГ	<i>Легкових автомобілів</i>				
	-	-	від 12 до 60 місяців	від 10 %	щомісячні або щоквартальні
	<i>Вантажних автомобілів</i>				
	-	-	5 років	від 10 %	щомісячні або щоквартальні
	<i>Самохідної спецтехніки</i>				
	-	-	5 років	15 %	щомісячні або щоквартальні
	<i>Несамохідної спецтехніки</i>				
	-	-	до 4 років	15 %	щомісячні або щоквартальні
<i>Обладнання</i>					
-	-	до 3 років	від 20 %	Щомісячно	

Ідентифікація об'єктів бухгалтерського обліку представлена в таблиці 2.

Таблиця 2

Ідентифікація об'єктів бухгалтерського обліку за операціями оперативного лізингу в розрізі етапів лізингової послуги

<i>Етап</i>	<i>Об'єкт</i>
<i>передача майна в оперативний лізинг</i>	1. Об'єкт оперативного лізингу; 2. Держмити при нотаріальному посвідченні договору оперативного лізингу; 3. Витрати на страхування об'єкта оперативного лізингу; 4. Попередня оплата лізингових платежів; 5. Амортизація об'єкта оперативного лізингу
<i>використання об'єкта оперативного лізингу</i>	1. Суміжні послуги щодо обслуговування об'єкта лізингу; 2. Нарахування лізингових платежів; 3. Погашення лізингових платежів; 4. Ремонт об'єкта лізингу та порядок його фінансування
<i>повернення об'єкта оперативного лізингу</i>	1. Погашення заборгованості за договором оперативного лізингу; 2. Передача об'єкта лізингу та зміна його статусу в складі активів лізингової компанії; 3. Порядок відображення витрат щодо фінансування ремонту об'єкта лізингу; 4. Амортизація

Таким чином, лізингова операція полягає в багаторівневому русі ресурсів та потоків інформації, які повинні відображатися на рахунках бухгалтерського обліку лізингової компанії. Розглянемо особливості облікового відображення кожного з об'єктів в розрізі етапів лізингової послуги.

Найбільш проблемним питанням бухгалтерського обліку операцій оперативного лізингу в лізингових компаніях сьогодні є особливості відображення об'єктів лізингу в складі активів. Дана проблема полягає в статусі таких об'єктів. Так, не виникає жодних проблем, коли підприємство, в статуті якого не передбачено надання лізингових послуг, передає об'єкт основних засобів в оренду, а в системі бухгалтерського обліку відображає шляхом зміни субрахунків.

Деяко інша ситуація з лізинговими компаніями, коли передача основних засобів в оперативний лізинг є основною діяльністю. В такому випадку виникає питання, чи правомірно відображати об'єкти оперативного лізингу в складі основних засобів підприємства. Адже в податковому та бухгалтерському законодавствах прописано, що основні засоби повинні бути задіяні в господарській діяльності підприємства.

Зокрема, пп. 14.1.138 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України таким чином тлумачить сутність основних засобів: «основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк, корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)».

Так, Податковим кодексом чітко прописано, що основні засоби повинні бути задіяні в господарській діяльності. В свою чергу, під господарською діяльністю в Податковому кодексі України розуміється «діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами».

Зазначене вказує, що відповідно до податкового законодавства, в основні засоби, пов'язані з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг. В такому ж напрямі визначає поняття основних засобів бухгалтерське законодавство України. Зокрема в П(С)БО 7 «Основні засоби», подано таке визначення основних засобів: «Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)».

Таким чином, виникає питання: чи доцільно відображати об'єкти, які передаватимуться в оперативний лізинг у складі основних засобів лізингової компанії. Відповідь на дане питання залежатиме від того, що розуміти під господарською діяльністю лізингової компанії в частині операцій оперативного лізингу.

Зважаючи на те, що операції оперативного лізингу є статутним видом діяльності лізингової компанії, об'єкти лізингу використовуються як основні засоби для надання послуг оперативного лізингу. Таким чином, для лізингових компаній основні засоби мають такий же статус, як і для підприємств сфери послуг, а їх передача лізингоотримувачу є операцією зміни місця їх знаходження.

У системі бухгалтерського та податкового обліку лізингової компанії процес передачі майна в оперативний лізинг пропонуємо відображати таким чином (табл. 3).

Таблиця 3

Запропонована методика відображення операцій передачі об'єкта оперативного лізингу лізингоотримувачу

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція		Податковий облік	
		д-т	к-т	витрати	доходи
1	Передано об'єкт в операційну оренду:				
	- будинки та споруди	103.2	103.1	-	-
	- машини та обладнання	104.2	104.1		
	- транспортні засоби	105.2	105.1		
2	Відображено знос:				
	- будинки та споруди	131.1.2	131.1.1	-	-
	- машини та обладнання	131.2.2	131.2.1		
	- транспортні засоби	131.3.2	131.3.1		
3	Відображено держмити за нотаріальне посвідчення договору оперативного лізингу	92	64	+	-
4	Відображено витрати на страхування об'єкта оперативного лізингу	949	685	+	-
5	Відображено отримання попередньої оплати за оперативний лізинг	311	69	-	-
6	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	643	641	-	-
7	Включено попередню плату до доходів від реалізації послуг в межах нарахованого лізингового платежу	69	703	-	+
8	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	703	643		

Запропонована методика відображення операцій оперативного лізингу на етапі передачі об'єкта лізингу має ряд особливостей від існуючої на сьогодні. Ці особливості пов'язані з тим, що нами обґрунтовано необхідність відображати операції фінансового лізингу в системі бухгалтерського обліку лізингової компанії як основну діяльність. У випадку, коли йдеться про оперативну оренду, сутність якої нами наведена в парафі 2.1, необхідно застосувати чинний на даний час підхід.

Відображення зміни статусу об'єктів оперативного лізингу пропонуємо відображати шляхом зміни аналітичних рахунків. Крім того, в системі аналітичного обліку об'єктів основних засобів необхідно розрізняти: об'єкти, які використовуються в діяльності лізингової компанії; об'єкти, які отримуються для передачі в оперативний лізинг; об'єкти, які передані в оперативний лізинг.

Виходячи з наведених даних таблиці 2, на аналітичних рахунках до субрахунків основних засобів пропонуємо відображати такі об'єкти: 103.1, 104.1, 105.1 – об'єкти основних засобів (будинки та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби), які отримуються для передачі в оперативний лізинг; 103.2, 104.2, 105.2 – об'єкти основних засобів (будинки та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби), які передані в операційний лізинг лізингоотримувачу; 103.3, 104.3, 105.3 – об'єкти основних засобів (будинки та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби), які використовуються лізинговою компанією в господарській діяльності.

Таким же чином пропонуємо організувати аналітичний облік зносу основних засобів, тобто залежно від напрямів їх використання.

Щодо податкового обліку операцій з передачі об'єкта в оперативний лізинг, то відповідно до положень Податкового кодексу, передача майна в оперативний лізинг (оренду) не змінює податкових зобов'язань орендодавця (лізингодавця) – лізингової компанії та орендаря (лізингоотримувача).

Враховуючи те, що договір оперативного лізингу рухомого майна має майновий характер, то державне мито при його нотаріальному посвідченні справляється як за посвідчення інших договорів, що

підлягають оцінці, тобто в розмірі 1 відсотка суми договору, але не менше 1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Згідно з п. 8 Інструкції про порядок обчислення та справляння державного мита № 811, за посвідчення договорів, платежі за які провадяться періодично (наприклад, за договорами лізингу), сума, з якої обчислюється і сплачується державне мито, визначається виходячи із загальної суми лізингових платежів за договір за весь час його дії. Якщо договір укладено на невизначений строк, то державне мито обчислюється і сплачується виходячи із загальної суми платежів за договором, але не більше ніж за три роки. Облікове відображення операцій з нарахування та сплати держмита за нотаріальне посвідчення договору лізингу здійснюється шляхом збільшення адміністративних витрат та збільшення заборгованості за податками та зборами. В податковому обліку сума держмита міститься в складі витрат.

Наступною особливою складовою передачею майна у оперативний лізинг є страхування. У зв'язку з тим, що всі ризики щодо використання майна несе лізингодавець, лізингова компанія зацікавлена в страхуванні об'єкта оперативного лізингу. В умовах договору оперативного лізингу може бути передбачено, що витрати на страхування об'єкта оперативного лізингу несе лізингоотримувач, тоді такі операції не відобразатимуться в системі бухгалтерського обліку лізингової компанії. В іншому випадку лізингова компанія відображає збільшення інших витрат операційної діяльності. Щодо податкового обліку витрат на страхування об'єкта оперативного лізингу, то дані операції регулюються п. 138.1 ст. 138 Податкового кодексу України, в якому зазначено, що витрати, які враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування, складаються із витрат операційної діяльності та інших витрат та пп. 140.1.6 п. 140.1 ст. 140 – при визначенні об'єкта оподаткування враховуються як витрати подвійного призначення будь-які витрати зі страхування, зокрема витрати зі страхування майна платника податку, об'єкта фінансового лізингу, а також оперативного лізингу, в межах звичайної ціни страхового тарифу відповідного виду страхування, що діє на момент укладення такого страхового договору.

Особливої уваги при передачі майна в оперативний лізинг мають операції з попередньої оплати. Так, попередня оплата отримана до нарахування лізингових платежів, відображається на рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів». Одночасно з отриманням попередньої плати в системі бухгалтерського обліку лізингової компанії необхідно відобразити податкове зобов'язання з ПДВ за правилом першої події. Адже, відповідно до положень Податкового кодексу України, при здійсненні платником ПДВ операцій з передачі майна в оперативний лізинг об'єктом оподаткування ПДВ є вартість наданих послуг у межах договору оперативного лізингу, тобто сума лізингових платежів підлягає оподаткуванню в загальнозстановленому порядку за основною ставкою, якщо місце поставки послуг – територія України.

В момент нарахування лізингових платежів в межах вартості попередньої оплати в системі бухгалтерського обліку відображається зменшення доходів майбутніх періодів та збільшення доходів від реалізації послуг у випадку, коли лізингодавцем є лізингова компанія, та інших доходів коли орендодавцем є підприємство, яке не надає фінансові послуги. В податковому обліку сума нарахованих лізингових платежів відображається у складі доходів лізингодавця та у складі витрат лізингоотримувача. Адже, відповідно до положень Податкового кодексу України, орендодавець збільшує суму доходів, а орендар збільшує суму витрат на суму нарахованого лізингового платежу за наслідками податкового періоду, в якому здійснюється таке нарахування.

Наступним етапом надання послуги оперативного лізингу є використання об'єкта лізингу. Особливості даного етапу обумовлюються договором оперативного лізингу, що впливає на такі об'єкти бухгалтерського обліку діяльності лізингової компанії як лізингові платежі, обслуговуючі послуги, амортизація та ремонт об'єкту лізинга. Проблема відображення даних об'єктів полягає в ідентифікації складу витрат та їх відображення на відповідних рахунках бухгалтерського обліку. Так, вважаємо, що у зв'язку з тим, що послуги оперативного лізингу є основною діяльністю лізингової компанії, усі витрати, пов'язані з її наданням, повинні включатися до складу виробничих витрат та обліковуватися на рахунок 23 «Виробництво». Аналітичний облік за рахунком 23 «Виробництво» повинен вестися в розрізі окремих договорів з подальшою деталізацією за видами супутніх послуг, якщо ці послуги обумовлені договором оперативного лізингу та елементами витрат. Для ідентифікації послуг, які можуть бути обумовлені договором оперативного лізингу нами проведено моніторинг діяльності лізингових компаній на предмет послуг, які вони надають в межах оперативного лізингу (табл. 4).

Таблиця 4

Склад додаткових послуг лізингових компаній України

Вид послуг	Лізингова компанія
1	2
<i>Технічні послуги</i>	
Технічний огляд	- Porsche Finance Group - АЛД Автомобілів - Євро Лізинг

	- Ілта Лізинг
Поточний ремонт	- Porsche Finance Group - АЛД Автомобілів - Євро Лізинг - Ілта Лізинг
Шинний сервіс	- АЛД Автомобілів - Ілта Лізинг
Цілодобова затримка в дорозі	- Porsche Finance Group - АЛД Автомобілів - Євро Лізинг
Надання підмінного автомобіля	- Porsche Finance Group - Ілта Лізинг
Паливна карта	- АЛД Автомобілів - Євро Лізинг
Установка необхідного додаткового обладнання	- Євро Лізинг
<i>Консультаційні послуги</i>	
Адміністрування палива	- Porsche Finance Group
Адміністрування страхових випадків	- Porsche Finance Group - Євро Лізинг - Ілта Лізинг
Надання повної звітності за наданими послугами	- Porsche Finance Group

Продовження табл. 4

1	2
Реєстрація автомобіля	- Євро Лізинг - Ілта Лізинг - Райффайзен Лізинг Аваль
Надання довідок за договорами фінансового лізингу	- Райффайзен Лізинг Аваль
Надання дублікатів	- Райффайзен Лізинг Аваль
Виготовлення тимчасового техпаспорту	- Райффайзен Лізинг Аваль
Відновлення загублених реєстраційних документів	- Райффайзен Лізинг Аваль
<i>Транспортні послуги</i>	
Підбір та доставка автомобілів	- Євро Лізинг - Porsche Finance Group

У випадку, коли такі види послуг не передбачені договором, а надаються на платній основі, в бухгалтерському обліку лізингової компанії вони повинні відображатися як окремий вид основної діяльності. Для відображення операцій з оперативного лізингу на етапі виростання об'єкта лізингу в системі бухгалтерського та податкового обліку пропонуємо такий методичний підхід (табл. 5).

Таблиця 5

Запропонована методика відображення операцій з виконання умов договору оперативного лізингу

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція		Податковий облік	
		д-т	к-т	витрати	доходи
1	Відображено надання послуг щодо обслуговування об'єкта оперативного лізингу відповідно до умов договору	23	20, 65, 66, 13, 68	-	-
2	Нараховано амортизацію на об'єкт оперативного лізингу	23	13	-	-
3	Відображено витрати на капітальний ремонт об'єкта оперативної оренди	152	20, 65, 66, 13, 68	-	-
4	Списано капітальні витрати на вартість об'єкта переданого в оперативну оренду	103.2 104.2 105.2	152	-	-

5	Списано капітальні витрати на вартість об'єктів, які утримуються для передачі в оперативну оренду	103.1 104.1 105.1	152	-	-
6	Відображено витрати поточний ремонт об'єкта переданого в оперативну оренду	23	20, 65, 66, 13, 68	-	-
7	Відображено списання вартості послуги оперативної оренди за звітний період	903	23	+	-
8	Нараховано лізинговий платіж	361	703	-	+
9	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	703	641	-	-
10	Списано доходи на фінансовий результат	703	79	-	-
11	Списано витрати на фінансовий результат	79	903	-	-

Дещо інша ситуація з бухгалтерським та податковим обліком витрат на капітальний ремонт при умові, що такі витрати поніс лізингоотримувач, але лізингова компанія їх буде компенсувати. Так, відповідно до п. 146.19 ст. 146 Податкового кодексу України, у разі, якщо договір оперативної оренди (лізингу) чи концесії зобов'язує або дозволяє орендарю чи концесіонеру здійснювати ремонти та/або поліпшення об'єкта оперативної оренди (лізингу) чи концесії, частина вартості таких ремонтів та/або поліпшень у сумі, що перевищує віднесена на витрати згідно з абз. другим п. 146.11 та п. 146.12 ст. 146 Кодексу, амортизується орендарем чи концесіонером як окремий об'єкт в порядку, встановленому для групи основних засобів, до якої відноситься об'єкт оперативної оренди (лізингу) чи концесії, що ремонтується та/або поліпшується.

При цьому орендарем не враховується балансова вартість об'єктів оперативної оренди/лізингу, за якою вони обліковуються на балансі орендодавця.

У разі повернення орендарем об'єкта оперативної оренди/лізингу після закінчення дії договору лізингу/оренди платник податку – орендар у звітному періоді, в якому виникають такі обставини, збільшує витрати на суму вартості ремонту/поліпшення об'єкта оренди, яка амортизується за вирахуванням сум накопиченої амортизації такого об'єкта основних засобів.

При цьому орендодавець не змінює витрати на суму витрат, здійснених орендарем для поліпшення такого об'єкта. Якщо орендодавець здійснює компенсацію витрат, понесених орендарем на ремонт/поліпшення об'єкта оперативної оренди/лізингу, то орендар включає суму такої компенсації до доходів за датою їх визнання. Орендодавець включає суми компенсації до складу інших витрат у звітному періоді, в якому вони були здійснені. При безоплатній передачі орендарем балансоутримувачу (орендодавцю) відремонтованих (добудованих) приміщень у балансоутримувача, після закінчення процедури взяття на баланс цих об'єктів, виникає дохід на суму вартості поліпшення (добудови) основних засобів, що враховується при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток. При цьому орендодавець не змінює вартість основних засобів, а орендар збільшує витрати на суму вартості поліпшення такого основного засобу як окремого об'єкта амортизації за вирахуванням сум накопиченої амортизації. На рахунках бухгалтерського обліку лізингової компанії капітальний ремонт здійснений лізингоотримувачем та повернення об'єкта лізингу відображається наступним чином (табл. 6).

Таблиця 6

Запропонована методика відображення операцій передачі об'єкта оперативного лізингу лізингодавцю

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція		Податковий облік	
		д-т	к-т	витрати	доходи
1	Оприбуткування поліпшень, здійснених лізингоотримувачем	15	631	-	-
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	-	-
3	Оплата поліпшень об'єкта оперативного лізингу	631	311	-	-
4	Відображено вартість поліпшень об'єкта оперативного лізингу, здійснених лізингоотримувачем на безоплатній основі	15	42	-	+
5	Відображено вартість поліпшень у складі вартості об'єкта: - за умови, що об'єкт повернуто після закінчення строку договору	103.1 104.1 105.1	15	-	-
	- за умови, що об'єкт знаходиться в оперативному лізингу	103.2 104.2 105.2	15	-	-

7	Повернуто об'єкт після закінчення строку договору оперативного лізингу: - будинки та споруди - машини та обладнання - транспортні засоби	103.1 104.1 105.1	103.2 104.2 105.2	-	-
8	Відображено знос: - будинки та споруди - машини та обладнання - транспортні засоби	131.1.1 131.2.1 131.3.1	131.1.2 131.2.2 131.3.2	-	-

Запропонований підхід щодо капітального ремонту об'єктів, переданих в оперативну оренду, дозволяє забезпечити достовірною інформацією узгодження інтересів сторін договору оперативного лізингу. Крім того, застосування зазначеного підходу не суперечить чинному законодавству України, адже не впливає на суму об'єкта оподаткування, а лише змінює статус витрат та доходів. В цілому запропонований підхід до облікового відображення операцій з оперативного лізингу є ефективним засобом інформаційного забезпечення управління діяльністю лізинговими компаніями, містить у собі комплекс операцій, згрупований залежно від етапу лізингової угоди. Впровадженню такої методики бухгалтерського обліку операцій оперативного лізингу в лізингових компаніях України, повинна передувати зміна ряду положень Податкового кодексу України. Зокрема, зміни повинні торкнутися: визначення поняття оперативного лізингу; зміни статусу інших операційних доходів лізингової компанії, які отримані як лізингові платежі на доходи від реалізації робіт та послуг; зміни статусу витрат, пов'язаних з виконанням умов договору оперативного лізингу, з інших операційних витрат та виробничі витрати.

Щодо бухгалтерського обліку, то зміни відбуваються в частині ідентифікації об'єктів основної діяльності, які в чинному бухгалтерському законодавстві розуміються як інша операційна діяльність. Запровадження запропонованих змін дозволить підвищити ефективність управління діяльністю лізинговими компаніями, а також дозволить підвищити якість облікової інформації як інформаційного джерела економічного аналізу діяльності лізингової компанії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті проведеного дослідження запропоновано методику бухгалтерського обліку операцій оперативного лізингу. Обґрунтовано необхідність відображати операції фінансового лізингу в системі бухгалтерського обліку лізингової компанії як основну діяльність. Запропонований підхід до облікового відображення операцій з оперативного лізингу є ефективним засобом інформаційного забезпечення управління діяльністю лізинговими компаніями, містить у собі комплекс операцій згрупованим в залежності від етапу лізингової угоди.

Список використаної літератури:

1. *Борисюк О.В.* Концептуальні засади лізингу та оренди в Україні / *О.В. Борисюк* // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки / Серія: Економіка. – Луцьк, 2006. – № 1. – С. 102–106.
2. *Брус С.І.* Розвиток ринку лізингових послуг в Україні / *С.І. Брус* // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 75–79.
3. *Брюховецкая Н.Е.* Трактовка лизинга и история его развития : сб. науч. тр. / *Н.Е. Брюховецкая, Е.А. Киселёва* // Вестник Донецкого университета экономики и права. – Донецк : ДонУЭП, 2004. – № 2. – С. 143–149.
4. *Васильчишин О.Б.* Лізинг як вид підприємницької діяльності / *О.Б. Васильчишин* // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка / Серія: економіка. – 2002. – № 12. – С. 172–175.
5. *Васильев К.Н.* Качественные характеристики развития лизинга в России / *К.Н. Васильев* // Десятая Международная научно-техническая конференция студентов и аспирантов / Тезисы докладов. – В 3-х т. – М. : Московский энергетический институт, 2004. – Т. 2. – С. 251–252.

КЛИМЕНКО Ігор Віталійович – здобувач кафедри обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- бухгалтерський облік транспортних послуг;
- бухгалтерський облік лізингових операцій.

НИКОЛАЄВА Світлана Петрівна – здобувач кафедри обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

– бухгалтерській облік діяльності лізингових компаній.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2014